

Yngletidspunkter for rørskovsfugle

Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 03. februar 2025 | 12

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

Kategori: Rådgivningsnotat

Titel: Yngletidspunkter for rørskovsfugle

Forfatter(e): Jacob Sterup & Rasmus Due Nielsen
Institution(er): Aarhus Universitet, Institut for Ecoscience

Faglig kommentering: Henning Heldbjerg
Kvalitetssikring, DCE: Camilla Uldal

Ekstern kommentering: Miljøstyrelsen har ikke haft kommentarer til udkastet inden publicering.

Rekvirent: Miljøstyrelsen

Bedes citeret: Sterup, J. & Nielsen, R.D. 2025. Yngletidspunkter for rørskovsfugle. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 16 s. -- Fagligt notat nr. 2025|12

Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse

Foto forside: Grågås. Foto: Rasmus Due Nielsen.

Sideantal: 16

Indhold

1	Baggrund	4
2	Yngletidspunkter for rørskovsfugle	5
2.1	Klimaets betydning for fuglenes yngletidspunkt	5
2.2	Hvilke arter kan betegnes som rørskovsfugle?	5
2.3	Fastlæggelse af påbegyndelse af yngleperiode	6
2.4	Artsgennemgang	6
3	Padder	13
4	Konklusion	14
5	Referencer	15

1 Baggrund

Miljøstyrelsen har d. 11. oktober 2024 anmodet DCE / Aarhus Universitet om en faglig vurdering af, hvor tidligt på året de første fuglearter, der yngler i rørskove, påbegynder yngleperioden, og om denne periode formodes at ændre sig i løbet af de kommende år, grundet f.eks. klimaforandringer.

Yderligere ønskede Miljøstyrelsen et kort bidrag om, hvornår paddearter, der lever i rørskov, kan forventes at være aktive efter overvintring.

For fuglene har vi anvendt data fra rapporten "*Opdatering af danske fugles yngle- og forårstræktider (key concepts) 2018*" (Nielsen 2019) suppleret med data fra Dansk Ornitologisk Forenings database over fugleobservationer (DOFbasen) og nyere artsspecifikke artikler med henblik på at vurdere yngletidspunkterne for de relevante arter af fugle, der yngler i rørskove.

For padderne har vi anvendt oplysninger fra rapporten *Opdatering af: Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets Bilag IV* (Kjær m.fl. 2023) samt www.arter.dk.

2 Yngletidspunkter for rørskovsfugle

2.1 Klimaets betydning for fuglenes yngletidspunkt

I mange år har der været meget fokus på klimaforandringer. Den globale gennemsnitstemperatur er stigende, og ekstreme vejrhændelser forekommer stadig hyppigere. I Danmark kommer klimaforandringerne blandt andet til udtryk ved mildere vintre og mere nedbør. Ifølge Danmarks Meteorologiske Institut (DMI) har vi således ikke haft en "officiel" isvinter siden 1995/96, og 2023 og 2024 var de mest nedbørsrige år nogensinde.

Klimaforandringer har også stor betydning for fuglene. Mange arter overvintrer nu i større antal i Danmark end tidligere, fordi kolde vintre med lange frostperioder nu er blevet sjældnere. Dette gælder dels trækgæster nordfra, men også en del danske ynglefugle overvintrer i stigende omfang i Danmark frem for at trække sydpå. Eksempelvis overvintrer en stor del af de danske grågæs nu inden for landets grænser, hvor næsten alle tidligere trak til Holland og Spanien. Og en art som trane var tidligere en ret sjælden og uregelmæssig vintergæst, men arten kan nu ses om vinteren i hele landet.

Det er ofte en fordel for fugle at yngle tidligt. De tidligst ynglende individer kan besætte de bedste territorier, og for mange arter er det dokumenteret, at de tidligste ynglefugle har større ynglesucces end sent etablerede ynglefugle. Fugle, der overvintrer tæt på yngleområdet, er i stand til at påbegynde ynglesæsonen lige så snart, vejrforholdene er egnede til det. Det stadig mildere vinterklima i Danmark betyder, at ynglesæsonen for en række arter nu påbegyndes tidligere end førhen, og denne tendens vil formentlig fortsætte de kommende årtier.

2.2 Hvilke arter kan betegnes som rørskovsfugle?

En lang række fuglearter benytter rørskove, eller mere præcist bevoksninger af tagrør *Phragmites australis*, som levested. Nogle af disse opholder sig i rørskove året rundt, andre benytter primært rørskove til placering af deres rede. I Danmark omfatter listen over "rørskovsfugle" særligt følgende arter/artsgrupper:

- Grågås
- Knopsvane
- Ænder (flere arter med gråand som den mest udbredte)
- Vandhøns (vandrikse, plettet rørvagtel, rørhøne og blishøne)
- Trane
- Lappedykkere
- Hættemåge (og til dels sølvmåge og sildemåge)
- Rørdrum
- Rørhøg
- Skægmejse
- Rørsanger (og andre sangere)
- Blåhals
- Rørspurv

Disse arter/artsgrupper er gennemgået nærmere i afsnit 2.3.

2.3 Fastlæggelse af påbegyndelse af yngleperiode

Fuglenes yngleperiode består af en række faser. Længden af disse varierer fra art til art. For en del arter af rørskovsfugle, er det ikke alle faser af yngleperioden, der finder sted i røskove. Yngleperiodens faser omfatter:

- Ankomst til yngleområdet
- Territorieetablering
- Redebygning og æglægning
- Rugeperiode
- Ungeperiode

Mange arter af rørskovsfugle har en skjult levevis, og det kan derfor være svært at fastslå, hvornår de enkelte faser påbegyndes, da der for nogle af disse sjældent ses reder og unger.

Nogle af de behandlede arter er trækfugle, der først ankommer til Danmark i løbet af foråret. I dette notat er fokus lagt på, hvornår de tidligst ynglende arter påbegynder yngleperioden, og for sent ankommende arter er der derfor ikke præsenteret nærmere data for påbegyndelse af yngleperioden.

I 2019 udgav Aarhus Universitet en rapport, der præsenterede den aktuelle viden om af danske fugles yngle- og forårstræktider, de såkaldte *key concepts* (Nielsen m.fl. 2019). Denne rapport behandlede ikke alle rørskovsfugle, men kun arter på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag II, der omfatter potentielt jagtbare arter i EU. En art som f.eks. rødbrum er derfor ikke behandlet. Rapporten beskriver yngleperiodens udstrækning i løbet af året i dekader (10-dagesperioder). Data for key concepts er baseret på artsspecifikke undersøgelser, men også i vid udstrækning indtastninger i Dansk Ornitologisk Forenings databaser (DOFbasen og Atlas III-databasen), idet data fra de artsspecifikke undersøgelser for en række arter var af ældre dato. Definitionen for ynglestart er ikke ens for alle arter, men er for de relevante arter næsten udelukkende territorieetablering eller redebygning. Yngleperioden er defineret som værende fra de første fugle begyndte at yngle, og der er kun udeladt meget afvigende forekomster.

I dette notat præsenteres en opdateret vurdering af ynglesæsonens starttidspunkt for en række arter, der yngler i røskove. Denne vurdering er, som rapporten om *key concepts*, baseret på indtastninger i Dansk Ornitologisk Forenings database, www.dofbasen.dk, samt nyere artikler fra ind og udland.

2.4 Arts gennemgang

Nedenfor gennemgås yngletidspunkterne for de forskellige fuglearter/artsgrupper, der ofte yngler i røskov. De grundlæggende informationer om arternes ynglebiologi (antal æg, rugetid m.v.) og trækforhold stammer fra *Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa* (Cramp 1977-1994), mens informationer om arternes overordnede fænologi i Danmark stammer fra Dansk Ornitologisk Forenings artssider på www.dofbasen.dk/danmarksfugle.

2.4.1 Grågås *Anser anser*

Grågås yngler vidt udbredt i vådområder i Danmark, og reden placeres ofte i røskove. Ynglesæsonens start i form af territorieetablering er jf. key concepts sat til dekaden, der starter d. 11. februar (Nielsen m.fl. 2019), hvilket også er

tilfældet for Sverige og Tyskland (Europa-Kommissionen 2021). De første unger er i årene 2020-2024 set i månedsskiftet marts/april (www.dofbasen.dk). Kuld størrelsen er normalt 4-6 æg (der typisk lægges et om dagen), og rugeperioden er på 27-28 dage, hvilket betyder, at den tidligste æglægning finder sted ultimo februar. Dette understøtter, at territorieetableringen for nogle individer finder sted midt i februar.

2.4.2 Knopsvane *Cygnus olor*

Knopsvane kan yngle i rørskove og ynglesæsonens start (territorieetablering/redebygning) er jf. key concepts sat til dekadens start, der starter d. 1. marts (Nielsen m.fl. 2019). De første unger er i perioden 2020-2024 registreret primo/medio maj (www.dofbasen.dk), hvilket med en rugeperiode på 34-38 dage indikerer, at den tidligste æglægning finder sted i slutningen af marts. Der er en del observationer af fugle på rede de sidste ti dage af marts (www.dofbasen.dk).

2.4.3 Gråand *Anas platyrhynchos* (og andre ænder)

Mange arter af ænder kan have deres rede i rørskov. I Danmark er gråand den almindeligste og tidligst ynglende af disse arter. Ifølge key concepts starter yngleperioden (redebygning) for gråand tidligst i dekadens start, der starter 1. marts (Nielsen m.fl. 2019). Dette er baseret på, at de første unger ses fra midten af april, og rugetiden er på 26-28 dage.

De øvrige arter af ænder, der kan have reden placeret i rørskov, påbegynder yngleperioden senere. For knarand *Mareca strepera*, skeand *Spatula clypeata*, krikand *Anas crecca*, spidsand *Anas acuta*, troland *Aythya fuligula* og taffeland *Aythya ferina* er der således ganske få eller ingen observationer af unger i april (www.dofbasen.dk).

2.4.4 Vandrikse *Rallus aquaticus*

Vandrikse yngler i rørskove og ynglesæsonens start er jf. key concepts sat til dekadens start, der starter d. 1. marts (Nielsen m.fl. 2019), hvilket er i overensstemmelse med f.eks. Tyskland (Europa-Kommissionen 2021). Der er nogen variation i angivelsen af yngleopstarten for vores nabolande i key concepts, men dette skyldes nok i høj grad artens skjulte levevis i rørskoven, hvor der sjældent observeres reder og unger. Data fra Vejlerne, der er et af artens vigtigste, danske yngleområder, viser, at der registreres flest territoriehævdende fugle omkring månedsskiftet april/maj og at de første territoriehævdende fugle registreres omkring månedsskiftet marts/april (Kjeldsen 2008). En ældre undersøgelse fra England registrerede den tidligste æglægning 12. marts (Jenkins 1999). Baseret på ovenstående vurderes der ikke at være mange yngleaktive vandrikser før marts.

2.4.5 Plettet rørvagtel *Porzana porzana*

Plettet rørvagtel er opført på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I, og arten er ikke omfattet af rapporten om key concepts. Arten yngler i vådområder med meget vegetation, herunder rørskove. Det er en trækfugl, der overvintrer i Afrika. De første fugle ankommer til Danmark i april (www.dofbasen.dk).

2.4.6 Rørhøne *Gallinula chloropus*

Rørhøne yngler oftest i mindre vandhuller, men kan også yngle i rørskove. Arten er en almindelig ynglefugl i hele landet. Ifølge key concepts starter yngleperioden (redebygning) tidligst i dekadens, der starter 1. april (Nielsen m.fl. 2019).

2.4.7 Blishøne *Fulica atra*

Blishøne yngler almindeligt i vådområder i hele landet, og reden placeres ofte i rørskov. Ifølge key concepts starter yngleperioden (territorieetablering) tidligst i dekadens, der starter 21. februar (Nielsen m.fl. 2019).

I Danmark ses de første unger af blishøne normalt i de sidste dage af april (Nielsen m.fl. 2019, www.dofbasen.dk). Med en rugetid på 21-24 dage vil rugningen dermed sjældent blive påbegyndt før 1. april.

2.4.8 Trane *Grus grus*

Trane kan yngle i mange typer af vådområder, herunder rørskov, og arten yngler bl.a. i de store rørskove på den nordlige del af Bygholmengen i Vejlerne (Nielsen og Clausen 2024) og i Lille Vildmose. Arten er opført på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I og er ikke omfattet af rapporten om key concepts. Ynglesæsonen for de danske traner kan starte tidligt, og i milde vintre er der registreret fugle i parring fra ultimo januar og frem (www.dofbasen.dk). Der er dog en vis variation, da arten i kolde og meget våde vintre påbegynder ynglesæsonen senere, og desuden starter ynglesæsonen tidligere i Sønderjylland sammenlignet med Nordjylland (Stephan S. Lund pers. medd.). Baseret på overvågning af arten i NOVANA-programmet vurderes det, at tranerne i vejrmæssigt gennemsnitlige år i Nordjylland lægger sig på reden i april (Stephan S. Lund pers. medd.). Tranerne yngler formentlig tidligere og tidligere, da Tofft (2007) skrev, at de adulte fugle ankom til ynglepladserne primo/medio marts i Sønderjylland og på Bornholm og ultimo marts til Nordjylland. Arten er i de senere år begyndt at overvintre i Danmark (www.dofbasen.dk). En analyse af variationen i den gennemsnitlige start for æglægning fra perioden 1901-2001 i Estland viste, at tranerne påbegyndte æglægning signifikant tidligere mod slutningen af perioden, og at den gennemsnitlige æglægningsstart var fremskyndet med 12 dage i perioden (Leito m.fl. 2005).

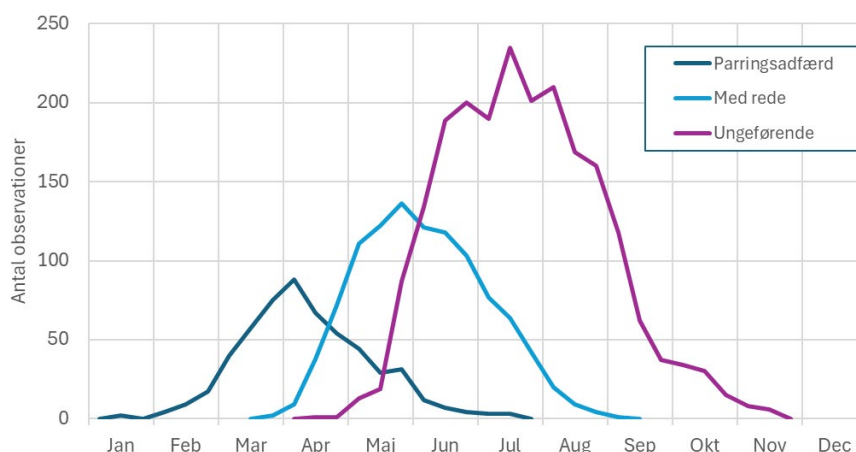
Ifølge data fra DOFbasen er tidligste observation af dununger gjort 26. marts, men unger er kun undtagelsesvist observeret før slutningen af april. Nyklækkede traneunger er generelt svære at få at se, så ofte registreres de først, når de når en vis størrelse. Ud af omkring 20 observationer af unger i april stammer alle fra 2014 og senere. Traner bruger normalt 3-6 dage på redebygning, lægger to æg og ruger i ca. 30 dage, hvilket svarer til, at de tidligst ynglende traner bygger rede og lægger æg fra omkring 20. marts. I 2019 havde syv par påbegyndt rugning 31. marts i Kongens Mose i Sønderjylland (www.dofbasen.dk). Territorieetablering kan som nævnt ovenfor ske allerede i januar.

2.4.9 Toppet Lappedykker *Podiceps cristatus* (og andre lappedykkere)

Toppet Lappedykker yngler i søer, og reden placeres ofte i rørbræmmer. Med henblik på at få et billede af den nuværende ynglefænologi for arten har vi benyttet data fra DOFbasen, hvor vi har anvendt observationer af toppet lappedykker med forskellige typer af yngleadfærd fra årene 2020-2024. Ud fra dette materiale ses det, at parringsadfærd indledes fra starten af februar, fugle på rede ses fra omkring 1. april, og unger kun undtagelsesvist ses før 1. maj (Figur 2.1).

Figur 2.1. Antal observationer pr. 10-dages-periode af toppet lappedykker indberettet i DOFbasen med udvalgte typer af yngleadfærd, hhv. parringsadfærd (adfærdskoden YF P), med rede (YF BR) og ungeførende (YF UF). Der er anvendt data fra årene 2020-2024.

Gråstrubet lappedykker *Podiceps grisegena* og lille lappedykker *Tachybaptus ruficollis* yngler typisk i mindre vandhuller end toppet lappedykker, men kan som denne placere reden i rørbræmmer. Også for disse arter er de tidligste unger kun undtagelsesvist observeret i april (www.dofbasen.dk), og med en rugetid på hhv. 22-25 dage (gråstrubet lappedykker) og 20 dage (lille lappedykker), lægger de tidligst æg i starten af april. For gråstrubet lappedykker ses de tidligste territoriehævdende og redebyggende fugle normalt i slutningen af februar, mens der for lille lappedykker normalt først registreres fugle med yngleadfærd i starten af marts (www.dofbasen.dk).

2.4.10 Hættemåge *Croicocephalus ridibundus* (og andre måger)

Hættemåge etablerer ofte kolonier i rørskov, typisk i rørbræmmer langs søer eller på rørskovsbevoksede småøer. Ifølge key concepts starter yngleperioden (territorieetablering) tidligst i dekad, der starter 1. marts (Nielsen m.fl. 2019). De seneste år er der dog eksempler på, at hættemåger er begyndt at etablere sig på ynglepladserne allerede sidst i februar (www.dofbasen.dk). Der går dog nogen tid fra fuglene etablerer sig i kolonierne og indtil påbegyndelse af redebygning og æglægning. De første unger ses normalt omkring midten af maj (www.dofbasen.dk). Med en rugetid på 23-26 dage, svarer dette til, at æglægning for de tidligste fugle finder sted i midten af april.

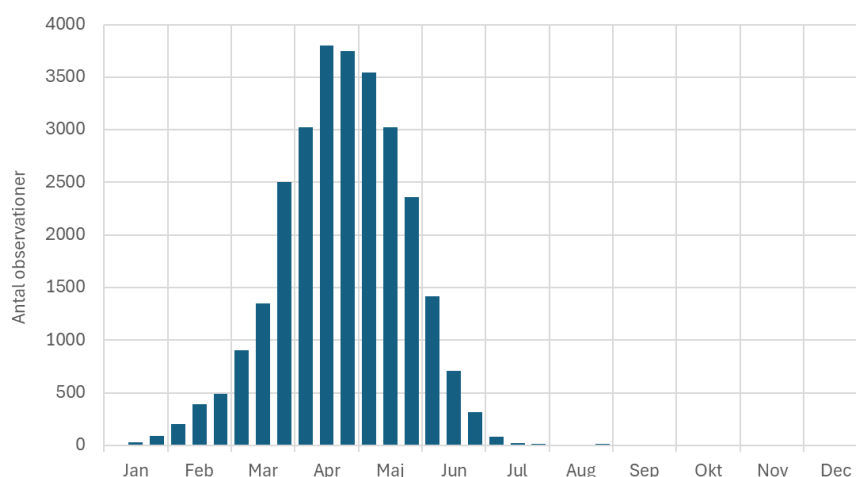
Også Sølvmåge *Larus argentatus* og Sildemåge *Larus fuscus* yngler nogle steder i rørskov. Dette er særligt på rørskovsbevoksede øer, bl.a. i Ringkøbing Fjord og i Limfjorden, men generelt af rørskove af mindre betydning som ynglehabitat. Ifølge key concepts starter yngleperioden (territorieetablering) tidligst 11. februar for sølvmåge og 21. marts for sildemåge (Nielsen m.fl. 2019). Selv om sølvmåge kan etablere sig tidligt på ynglepladserne, går der længe, inden redebygning og æglægning. Sølvmåge lægger tre æg og har en rugetid på 28-30 dage. De tidligste unger af sølvmåge ses i slutningen af maj, hvilket svarer til, at æglægning tidligst påbegyndes omkring 20. april.

2.4.11 Rørdrum *Botaurus stellaris*

Rørdrum er opført på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I. Arten er en forholdsvis lokal ynglefugl i Danmark med en estimeret bestand på 505 par i 2023 (Nielsen m.fl. 2024). Rørdrum er en udpræget rørskovsfugl, hvor langt de fleste par findes i Vejlerne, men arten er udbredt over hele Danmark. Ynglesæsonens opstart defineres for rørdrum som værende, når hannerne starter med at pauke (synge). Reden er placeret skjult, så for denne art er der kun meget sparsomme informationer om tidspunktet for redebygning, æglægning m.v. I en ældre undersøgelse, baseret på 30 danske kuld fra årene 1861-1968, vurderedes det, at 25 % af de danske rørdrummer påbegyndte æglægningen i marts (Hermansen 1972).

Tidspunktet for, hvornår arten begynder at hævde territorium, afhænger af temperaturen (Kjeldsen 2008). Med henblik på at få et billede af den nuværende ynglefænologi har vi benyttet data fra DOFbasen, hvor vi har anvendt observationer af paukende rørdrummer fra perioden 2000-2024. Der er ikke foretaget frasortering af gengangere, så samme fugl indberettet af flere observatører og/eller over flere dage vil optræde flere gange. Ud fra dette materiale ses det, at antallet af paukende rørdrummer begynder at stige i januar og kulminerer i april og starten af maj (Figur 2.2).

Figur 2.2. Antal observationer i DOFbasen af syngende (paukende) rørdrummer fordelt på 10-dages-perioder. Data fra 2000-2024.

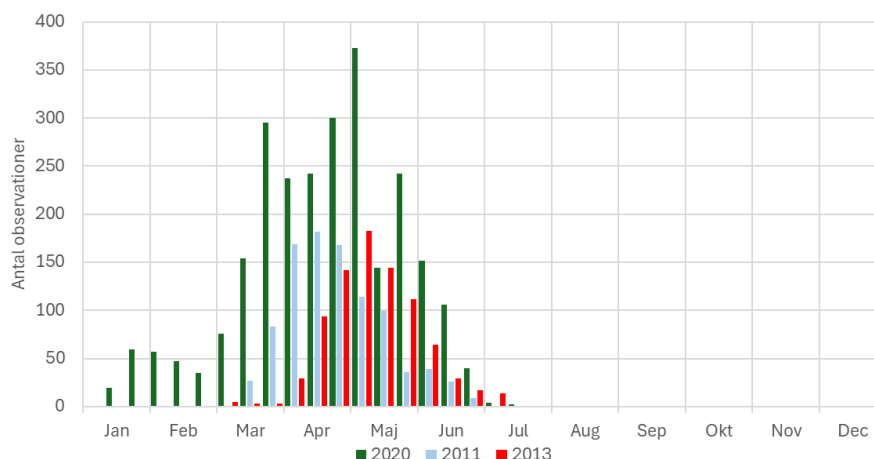

I materialet fra DOFbasen ses en temmelig stor år-til-år-variation. Dette er illustreret ved en sammenligning af data fra den relativt milde vinter i 2020 med de mere kolde vintre i 2011 og 2013. I 2020 var gennemsnitstemperaturen over 4 grader i alle tre måneder januar-marts (Tabel 2.1), og her var der en del observationer af paukende rørdrummer i sidste del af januar og i februar (Figur 2.3). I 2011 lå gennemsnitstemperaturen for både januar og februar omkring frysepunktet, mens den var 3 grader for marts, og dette år blev der først registreret paukende rørdrummer fra midten af marts. I 2013 lå gennemsnitstemperaturen for alle tre måneder omkring frysepunktet, og her var der kun ganske få registreringer af paukende rørdrummer før april.

Tabel 2.1. Gennemsnitstemperaturen (grader C) som gennemsnit for hele landet i de tre måneder januar-marts for tre udvalgte år, 2011, 2013 og 2020. Data fra vejrarkivet på www.dmi.dk.

År	Januar	Februar	Marts
2011	0,3	-0,1	3,0
2013	0,1	-0,4	-0,8
2020	5,5	4,7	4,4

Figur 2.3. Antal observationer i DOFbasen af syngende (paukende) rørdrummer fordelt på 10-dages-perioder i hhv. 2020 (varm vinter) samt 2011 og 2013 (kolde vintre).

2.4.12 Rørhøg *Circus aeruginosus*

Rørhøg er opført på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I, og arten er ikke omfattet af rapporten om key concepts. I de senere år er arten begyndt at overvinde i meget små antal i Danmark, men ellers ankommer arten til landet fra medio marts, hvorefter arten påbegynder yngleaktiviteter (www.dofbasen.dk).

2.4.13 Skægmejse *Panurus biarmicus*

Skægmejsens yngleperiode er ikke dækket af key concepts. Arten forekommer stort set udelukkende i områder med rørskov både i og uden for yngleperioden. Arten optræder i Danmark hele året. Baseret på studier i andre lande i den nordlige og centrale del af Europa, begynder artens yngleperiode formentlig tidligst medio marts (Malzer & Hansell 2017, Surmacki & Stepniewski 2007). Arten lægger 5-7 æg, ruger 12-13 dage, og ungerne forlader reden efter 12-13 dage. I Vejlerne er de første flyvefærdige ungfugle i årene 1988-2003 tidligst registreret 19. maj (Kjeldsen 2008), hvilket altså svarer til, at æglægningen er påbegyndt omkring 20. april.

2.4.14 Rørsanger *Acrocephalus scirpaceus* (og andre sangere)

Flere arter af sangere yngler i rørskov. Særligt rørsanger og sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus* er vidt udbredte som ynglefugle i Danmark, men gruppen omfatter også sjældne arter som drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus* og savisanger *Locustella luscinioides*. Alle disse arter er trækfugle, der overvintrer i Afrika. De ankommer til ynglepladserne i Danmark fra sidst i april (www.dofbasen.dk).

2.4.15 Blåhals *Luscinia svecica*

Blåhals er opført på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I. Den sydlige underart af blåhals *L.s. cyanecula* indvandrede i 1990'erne som ynglefugl til Danmark. De første ynglefund blev gjort i Sønderjylland, men siden har den spredt sig til hele landet, med den tætteste bestand i Jylland (Vikstrøm & Moshøj 2020). Arten yngler ofte i rørskov, herunder i rørbevoksede kanaler o.l. Arten er en trækfugl, og de tidligste blåhalse ankommer til ynglepladserne i Danmark i slutningen af marts (www.dofbasen.dk).

2.4.16 Rørspurv *Emberiza schoeniclus*

Rørspurv er en vidt udbredt ynglefugl i rørskove over hele Danmark. Arten er en trækfugl med vinterkvarter i Vest- og Sydvesteuropa, om end arten også overvintrer fåtalligt. Arten ankommer til yngleområderne i løbet af marts og april (www.dofbasen.dk).

3 Padder

Miljøstyrelsen ønsker besvaret, hvornår paddearter, der lever i rørskov, kan forventes at være aktive efter overvintring. Padder overvintrer typisk på land og bevæger sig mod ynglelokaliteterne på et tidspunkt i starten af året. Størsteparten af de paddearter, der optræder i Danmark, er opført på habitatdirektivets bilag IV. I rapporten *Opdatering af: Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets Bilag IV* (Kjær m.fl. 2023) er der for disse arter anført tidspunkter for, hvornår vandringsen mod/ankomsten til ynglelokaliteterne finder sted, jf. Tabel 3.1. For øvrige arter har vi anvendt oplysninger fra www.arter.dk.

Tabel 3.1. Tidspunkt for padders ankomst til ynglelokaliteter (fra Kjær m.fl. 2023 og www.arter.dk). * Angiver arter på habitatdirektivets bilag IV.

Art	Ankomst til ynglelokaliteter
Klokkefrø*	April
Bjergsalamander	April-juli
Stor vandsalamander*	Marts-april
Lille vandsalamander	Marts-april
Løgfrø*	Fra sidste halvdel af marts til lidt ind i maj
Løvfrø*	Fra sidste halvdel af april til ind i maj
Butsnudet frø	Fra slutningen af marts til starten af april
Spidssnudet frø*	Fra omkring 10. marts til starten af april. Undtagelsesvis kan enkelte individer være fremme fra den sidste uge af februar.
Springfrø*	Februar-marts
Grøn frø	April-maj
Latterfrø	Overvintrer på lokaliteten, kommer frem april-maj
Strandtudse*	Fra ca. 15. april
Grønbroget tudse*	Fra sidst i marts til slutningen af maj
Skrubtudse	Marts-april

For springfrø, der jf. Tabel 3.1 er den art, der kan ankomme tidligst til ynglelokaliteten, er der desuden anført (Kjær m.fl. 2023):

- *Hannerne kommer i bevægelse på lune nætter i løbet af februar-marts ved en lufttemperatur om natten på mindst 2 grader C og typisk ca. 4 grader C; hannerne vandrer i gennemsnit en uge senere end hannerne.*
- *Vandringen foregår gradvist. I begyndelsen vandrer dyrene kun ganske langsomt, med lange afbrydelser, helt ned til 10 m i løbet af flere uger, selv om temperaturen er høj nok til vandring. Jo mere yngletiden nærmer sig, jo mere målrettet bliver vandringen.*
- *Når hannerne er nået frem, lægger de sig på vandhullets bund, hvor de kvækker om natten. Undertiden starter yngleaktiviteten allerede, mens der stadig er is på vandet.*
- *I ekstremt milde vintre er de tidligste ægklumper observeret allerede i de sidste dage af februar, men det er mere normalt de lægges midt i marts, med en kulmination i sidste halvdel af marts. Der kan forekomme æglægning frem til midt i april.*

De fleste arter af padder foretrækker lysåbne, mindre vandhuller som yngleområder, og rørskove vil typisk være af mindre betydning.

4 Konklusion

En lang række fuglearter benytter rørskove som levested gennem hele eller dele af året. Særligt er der mange arter af vandfugle, der bygger rede i rørskove. Det er derfor vigtigt at undgå aktiviteter i rørskovene, herunder høst af tagrør (rørskæring), i følsomme perioder, særligt i fuglenes yngletid.

I dette notat har vi gennemgået de væsentligste af de arter, der yngler i rørskov. Nogle af disse arter er trækfugle, der først ankommer til Danmark i løbet af foråret. Andre arter er standfugle, hvoraf nogle indleder ynglesæsonen tidligt på året.

Blandt de tidligst ynglende arter er rørdrum, grågås og trane. Rørdrum og trane kan i milde vintre etablere territorium allerede i januar. De tidligste traner ruger fra marts. Dette gælder formentlig også for rørdrum, men her savnes nyere informationer. Grågås etablerer sig i territorierne fra februar og kan ruge fra starten af marts.

For alle tre arter gælder, at de over en årrække er begyndt at yngle tidligere end førhen, dog med variationer alt efter bl.a. vinterens hårdhed. For mange arter vil starten af ynglesæsonen afhænge af vejret. En kold vinter med frostgrader ind i marts vil medføre, at mange arter yngler sent, mens de vil påbegynde ynglesæsonen tidligt, hvis vejret er mildere. Det er velkendt, at en række ynglefugle er begyndt at yngle tidligere i takt med at klimaet er blevet mildere (bl.a. Møller m.fl. 2010). Med de aktuelle ændringer i klimaet kan det forventes, at forskydningen i yngletidspunkt vil fortsætte for en række arter.

En række arter bruger også rørskove som habitat om vinteren. En art som blå kærhøg, der ikke yngler årligt i Danmark, overnatter socialt i vintermånederne, og en del af overnatningspladserne er placeret i rørskove.

De fleste arter af padder ankommer til ynglestederne i løbet af marts eller senere, og kun enkelte arter (springfrø og undtagelsesvist spidssnudet frø) kan ankomme tidligere, særligt i milde vintre.

5 Referencer

Cramp, S. (red.) 1977-1994. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Oxford University Press.

Europa-Kommissionen 2021. Hunteable bird species under the Birds Directive – scientific overview of the periods of return to their rearing grounds and of reproduction in the Member States. https://circabc.europa.eu/ui/group/-3f466d71-92a7-49eb-9c63-6cb0fadf29dc/library/d0c4d57d-5bd5-4132-a985-6504dfa269e2?p=1&n=10&sort=modified_DESC (Tilgået 15. januar 2025).

Hermansen, P. 1972. Rørdrummens (*Botaurus stellaris*) yngletid, æg antal og forekomst i Danmark. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift, 66: 57-63.

Jenkins, R. K. B. (1999). The breeding biology of the Water Rail *Rallus aquaticus* in Britain and Ireland. *Bird Study*, 46(3), 305–308.
<https://doi.org/10.1080/00063659909461143>

Kjeldsen, J.P. 2008. Ynglefugle i Vejlerne. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 102, 1-238.

Kjær, C. (Red.), Adrados, L.C., Boel, M., Briggs, L., Christensen, P.K., Damm, N., Frisenvænge, J., Fog, K., Hansen, R.H., Hesselsøe, M., Mortensen, R.M., Ravn, P., Stosiek, S., Strandberg, M., Therkildsen, O.R., Wiberg-Larsen, P. 2023. Opdatering af: Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets Bilag IV. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 271 s. - Videnskabelig rapport nr. 520

Leito, A., Ojaste, I., Truu, J. and Palo, A. 2005. Nest site selection of the Eurasian Crane *Grus grus* in Estonia: an analysis of nest record cards. *Ornis Fennica*, 82(2), pp.44-54.

Malzer, I., & Hansell, M. 2017. Nest timing, nest site selection and nest structure in a high latitude population of Bearded Reedlings *Panurus biarmicus*. *Bird Study*, 64(1), 51–61.
<https://doi.org/10.1080/00063657.2016.1271771>

Møller, A.P., Flensted-Jensen, E., Klarborg, K., Mardal, W. & Nielsen, J.T. 2010. Climate change affects the duration of the reproductive season in birds. *Journal of Animal Ecology*, 79: 777-784.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2656.2010.01677.x>

Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2024. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2022. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 55 s. - Teknisk rapport nr. 319.

Nielsen, R.D., Christensen, T.K., Clausen, K.K., Madsen, J., Clausen, P., Fox, A.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Therkildsen, O.R., Dalby, L. & Kanstrup, N 2019. Opdatering af danske fugles yngle- og forårstræktider (key concepts) 2018. Notat fra Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 26 s.

Nielsen, R. D., Holm, T. E., Clausen, P., Sterup, J., Pedersen, C. L., Clausen, K. K., Bregnballe, T., Thomsen, H. M., Balsby, T. J. S., Petersen, I. K., Mikkelsen, P., Dalby, L., & Møllerup, K. A. 2024. Fugle 2018-2023: NOVANA. Aarhus University, DCE - Danish Centre for Environment and Energy. Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi Nr. 633

<https://novana.au.dk/fugle/2018-2023>

Surmacki, A. & Stepniewski, J. 2007. Do weather conditions affect the dynamics of Bearded Tit *Panurus biarmicus* populations throughout the year? A case study from western Poland. *Ann. Zool. Fenn.* 44: 35-42.

Tofft, J. 2007. Tranens (*Grus grus*) yngleforshold og ynglebiologi i Danmark 1998-2006. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift*, 101: 102-108.

Vikstrøm, T. & Moshøj, C.M. 2020. Fugleatlas. De danske ynglefugles udbredelse 2014-2017. Dansk Ornitologisk Forening. Lindhardt og Ringhof. 840 s.